

14.05.1955

14 maja: Powstanie Układu Warszawskiego

Po zakończeniu II wojny światowej sojusz „wielkiej trójki” należał już właściwie do przeszłości. W Europie narastało napięcie między blokiem państw zachodnich a ZSRR. W marcu 1946 r. Winston Churchill po raz pierwszy użył określenia „żelazna kurtyna” w odniesieniu do granicy pomiędzy państwami zachodnimi a krajami znajdującymi się w strefie wpływów ZSRR. Zaczynała się zimna wojna. Pod naciskiem Moskwy państwa od niej zależne odrzuciły ekonomiczny plan USA, zwany planem Marshalla. ZSRR zamierzał samodzielnie sterować gospodarką państw zależnych.

W kwietniu 1949 r. podpisano Traktat Północnoatlantycki, na mocy którego państwa zachodnie zawarły sojusz wojskowy – North Atlantic Treaty Organization (NATO), skierowany przeciwko ZSRR. Członkami sojuszu zostały: USA, Francja, Wielka Brytania, Dania, Belgia, Holandia, Luksemburg, Islandia, Norwegia, Portugalia i Włochy. W 1954 r. do NATO przyjęto Republikę Federalną Niemiec (RFN), utworzoną z zależnej od Zachodu części Niemiec.

Stało się to bezpośrednią przyczyną powstania – z inicjatywy ZSRR – sojuszu polityczno-wojskowego nazwanego Układem Warszawskim. Miał on stanowić przeciwwagę dla NATO, służył także podporządkowaniu wojsk krajów bloku wschodniego dowódcom rosyjskim. Stanowił również uzasadnienie dla umieszczenia jednostek Armii Czerwonej na terenie krajów zależnych: Polski, Rumunii, Węgier i Niemieckiej Republiki Demokratycznej (NRD). Teoretycznie sojusz miał cele obronne, ale w praktyce od początku pracowano też nad planami ofensywy.

Układ podpisano 14 maja 1955 r. w Warszawie. Sygnatariuszami były: ZSRR, Albania, Rumunia, Węgry, Bułgaria, Czechosłowacja, NRD i Polska. Pierwszym dowódcą wojsk sojuszu został Iwan Koniew. Układ miał funkcjonować przez 30 lat. Po upływie tego czasu przedłużono go o następne 20 lat, ale w 1989 r. upadł komunizm w krajach członkowskich. Sojusz oficjalnie rozwiązano 1 lipca 1991 r. w Pradze, ale ostatecznie jednostki Armii Czerwonej opuściły Polskę dopiero 17 września 1993 r. – dzień ten można uznać za symboliczną datę odzyskania przez Polskę pełnej suwerenności.

Przez cały okres stacjonowania wojsk sowieckich polskie wojsko było zależne od dowódców Układu Warszawskiego, których z zasady wybierano tylko spośród Rosjan. Na terenie Polski ZSRR umieścił także broń jądrową. Terytoria, na których stacjonowały wojska radzieckie, praktycznie wymazano z map. Dopiero kilka miesięcy po opuszczeniu Polski przez jednostki sowieckie zaczęto zasiedlać takie

miasteczka jak Borne Sulinowo, gdzie do dziś mieszkańcy znajdują i odkopują pozostałości po olbrzymim poligonie. Jedyną operacją wojskową Układu Warszawskiego była operacja „Dunaj”, czyli interwencja wojskowa w Czechosłowacji, w odpowiedzi na Praską Wiosnę (czyli odwilż polityczną) w 1968 r.

Powstanie Układu Warszawskiego było konsekwencją podzielenia Europy żelazną kurtyną. Chociaż oba sojusze miały teoretycznie charakter obronny, z każdej strony i w każdej chwili zakładano możliwość wybuchu wojny. Doprowadziło to do wyścigu zbrojeń między USA a ZSRR oraz do wielu kryzysów, które mogły się zakończyć kolejną wojną. Istnienie NATO i Układu Warszawskiego zapewniało względną stabilizację sił w Europie, choć oczywiście wewnątrz każdego z bloków dochodziło do konfliktów interesów i sytuacji kryzysowych – takich jak opuszczenie Układu Warszawskiego przez Albanie w 1960 r. czy wyjście Francji z NATO w roku 1966.

Korekta polskiej wersji: Marta Durczyńska

Anna Buchner

References:

